

MÂİLİNİN ŞEYHÜLİSLÂM FEYZULLAH EFENDİ'YE
METHİYE FARŞA ŞİİRLERİ

PROF. DR. VEYİS DEĞİRMENÇAY *

Öz

XVII. yüzyılın son çeyreği ile XVIII. yüzyılın ilk çeyreğinde yaşamış, Osmanlı müderris ve şairlerinden olan, Türkçe şiirleri yanında Farsça şiirler de kaleme alan Mâil Ahmed Efendi, Osmanlı Şeyhülislâmı Erzurumlu Seyyid Feyzullah Efendi'ye methiye Farsça bir kaside ve iki gazel olmak üzere üç adet şiir kaleme almıştır. Bu şiirler Süleymaniye Kütüphanesi Esat Efendi Bölümü'nde kayıtlı bir yazmada bulunmaktadır. Bu çalışmada yazma halinde olan söz konusu üç şiir tenkitli metni yapılarak Türkçeye çevrildi ve konuları kısaca anlatıldı. Ayrıca Feyzullah Efendi ve Mâil Ahmed Efendi'nin hayatı hakkında kısaca bilgi verildi.

Anahtar Kelimeler: Mâilî, Mâil Ahmed Efendi, Şeyhülislâm Feyzullah Efendi, Farsça Şiirler, Methiye.

ABSTRACT

Mâel Ahmad Afandi is a lecturer lived between the late 17th. and the first half of 18th. century and a poet whose poems are in Persian besides Turkish ones. Mâel Ahmad Afandi wrote one qhasidah and two qhazals of praise which are addressed to the Ottoman Sheikh ul-Islam Faizollah Afandi. Those poems are kept in a manuscript registered in the Library of Solaimaniya, Esat Afandi Section and in this work those poems are translated into Turkish, examined by writing critique and explained briefly. Additionally, there is some information given shortly about the lives of Faizollah Afandi and Mâel Ahmad Afandi.

*PROF. DR. VEYİS DEĞİRMENÇAY, Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Fars Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi. Email: veyis0065@hotmail.com; drveyis@atauni.edu.tr.

Keywords: Māelī, Māel Ahmad Afandi, Sheikh ul-Islam Faizollah Afandi, Persian Poems, Praise.

چکیده

مایل احمد افندی در اواخر قرن ۱۷ میلادی و اوایل قرن ۱۸ میلادی زندگی می کرده و از اساتید و شاعران زمان عثمانی بوده است، در کنار شعرهای ترکی، شعرهایی به زبان فارسی هم سروده است. این استاد در مدح و ستایش سید فضل الله افندی (شیخ الاسلام عثمانی) که اهل ارزروم است، سه شعر به زبان فارسی که شامل یک قصیده و دو غزل می باشد، سروده است. این اشعار در کتابخانه سلیمانیه در قسمت (اسعد افندی) و در بخش دستنوشته‌ها موجود می باشد. در این تحقیق هر سه شعر مورد بحث ترجمه معنایی شده و به ترکی روان ترجمه و مختصراً توضیح داده شد. همچنین در مورد زندگی فیض الله افندی و مایل احمد افندی اطلاعات مختصری داده شد.

کلید واژه‌ها: مایلی، مایل احمد افندی، شیخ الاسلام فیض الله افندی، شعرهای فارسی، مدح و ستایش .

Giriş

Osmanlı döneminde yaşamış, Türkçe, Farsça ve Arapça şiirler kaleme almış birçok şairimiz vardır. Bu şairlerin bazıları paşa, vali, mutasarrıf, şeyhülislâm, kadı, müftü, müderris, muallim, kâtip olarak devlet memurluğunda bulunmuşlardır. Şiirlerinde birçok konuya yer vermekle birlikte bazen de devrin önemli şahsiyetlerine methiyeler söylemişlerdir. Bunlardan biri de Türkçe ve Farsça şiirleri olan müderris ve kadı Mâil Ahmed Efendi'dir. Ahmed Efendi, çağdaşı Erzurumlu Şeyhülislâm Seyyid Feyzullah Efendi'ye Farsça üç adet methiye kaleme almıştır. Müderris, muhaddis, hattat ve şair de olan Şeyhülislâm Feyzullah Efendi, özellikle II. Mustafa devrinde Şeyhülislâmlık görevi dışında, devlet idaresinde, memur atamalarında ve görevden el çektirmelerde son derece etkili olmuş; sultan üzerindeki nüfuzunu haddinden fazla kötüye kullanmış ve bu yüzden birçok kişinin tepkisini toplamış; sonunda feci bir akıbete düçar olmuş bir devlet adamıdır.

FEYZULLAH EFENDİ

1048/1639'de Erzurum'da doğmuştur. Adı Mehmed'dir. Erzurum müftüsü Seyyid Mehmed Efendi'nin oğludur. Erzurum'da öğrenim gördükten sonra 1075/1664 yılında İstanbul'a, oradan da Edirne'ye gitmiştir. Şehzade II. Mustafa'ya hocalık; Haydarpaşa, Üsküdar Mihrimah Sultan, Sahn-ı Semân ve Ayasofya medreselerinde müderrislik yapmış; İstanbul kadılığı payesiyle Sultan Ahmed Medresesi'ne; Rumeli kazaskerliği payesiyle Şehzade III. Ahmed'in hocalığına getirilmiş; daha sonra nakîbüleşrâf, ardından şeyhülislâm olmuş, on yedi gün sonra azledilerek Erzurum'a gönderilmiş; yedi yıl sonra tekrar şeyhülislamlığa tayin edilmiş ve sekiz yıl bu makamda kalmıştır. 1115/1703 yılında Edirne'de katledilmiş ve naaşı Abdülkerim Mektebi avlusuna defnedilmiştir.

Feyzullah Efendi müderris, muhaddis ve aynı zamanda iyi bir hattat ve şairdir. Arapça ve Farsça şiirleri ile birkaç eseri vardır: Fetâvâ-yı Feyziyye, Nesâyihu'l-mülûk, Kitâbü'l-ezkâr, Mecmûa-yı Hikâyât, Letâifnâme, Riyâzü'r-rahme, Hâşiye 'alâ Envâri't-tenzîl, İsmüddin Esferâyînî'nin Hâşiye 'alâ Cüz'î'n-Nebe'sine hâşiye, Halhâlî'nin Hâşiye 'alâ Şerhi'l-Akâid'ine ta'likat ve İbnü'l-Hatîb el-Amâsî'nin Ravzü'l-ahyâr'ının Türkçeye çevirisi gibi.¹

MÂİLİ

Mâil Ahmed Efendi, Sultan VI. Mehmed (1918-1922) zamanında Rumeli kazaskeri olan Beyazzâde'nin torunu, Beyazzâde damadı Mostarlı Mahmud Efendi'nin oğludur. Seyyid olarak bilinir. İstanbul'da doğmuş olan Mâil Ahmed Efendi iyi bir eğitim görmüştür. 1097 yılı Zilkade ayında (Eylül/Ekim 1686) büyük âlimlerin çocuklarına ihsan edilen mülâzemet göreviyle işe başlamış; 15 Safer 1122'de (15 Nisan 1710) Galata Medresesi'ne müderris olarak atanmış; daha sonra sırasıyla 18 Muharrem 1128'de (13 Ocak 1716) Dersiyeh-i Hacı İsmail, 27 Cemaziyelahir 1130'da (28 Mayıs 1718) Dârulhadîs-i Valide Sultan, 26 Şaban 1134'te (11 Haziran 1722) Yarhisar, 16 Cemaziyelahir 1139'da (8 Şubat 1727) Nuh

¹ Geniş bilgi için bkz. Mehmet Serhan Tayşi, "Feyzullah Efendi, Seyyid", *DİA*, İstanbul 1995, XII, 527-528; Sâlim Efendi, *Tezkiretü's-şu'arâ* (haz. Adnan İnce), Ankara 2005, s. 181.

Efendi Medresesinde müderrislik yapmıştır. Mâil Efendi, 1141 yılı Rebiülahir ayının başlarında (Kasım 1728) Erzurum'a gönderilmiş ve aynı yıl Recep ayında (Şubat 1729) vefat etmiştir. Erzurum'da medfundur. Mâil Ahmed Efendi evlenmiş ve iki oğlu olmuştur. Zamanın üslup sahibi, ârif ve beliğ şâirlerindendir. Beyâzzâde hafidî (Beyazzâde torunu) diye tanınmıştır. Türkçe ve Farsça şiirleri vardır. Şiirlerinde Mâil ve Mâilî mahlaslarını kullanmıştır. Türkçe şiirlerinden örnekler:²

*Dâne-i eşke hat-ı müşk-fikendir bâis
Şebnem-in behcetine lutf-ı çemendir bâis
Cevr-i ağıyârdan ağlarsa gönül etme aceb
Bülbülün nâlişine zahm-ı dikendir bâis
Mâilâ rûyını gördükce n'olâ âh etsem
Nefha-yı bülbüle gül-berg-i semendir bâis*

*Baş açıp giryân her sû cust-cû kaldım yine
Ey felek! Göstermedin ol serv-kad meh-peykeri*

MÂİLÎ'NİN FEYZULLAH EFENDİ'YE YAZDIĞI METHİYELERİ

Mâil Ahmed Efendi'nin Şeyhülislam Seyyid Feyzullah Efendi'ye yazdığı Farsça methiyeleri üç adet manzumedan oluşmaktadır. Bunlardan birincisi 30 beyitlik bir kaside; ikincisi 5 beyitlik bir gazel, üçüncüsü 10 beyitlik bir gazeldir. Bunlar dil ve edebiyat açısından zayıf ve basit şiirlerdir. Her üç manzume de Remel-i müsemmen-i mahbûn-ı maktû' yani fâilâtün feilâtün feilâtün fa'lün vezninde kaleme alınmıştır.

² Şeyhi Mehmed Efendi, *Şakâik-i Nu'mâniye ve Zeyilleri, Vakâyi'u'l-fudalâ*, III, 270; Mustafa Safâyî Efendi, *Tezkire-i Safâyî* (haz. Pervin Çapan), Ankara 2005, s. 561; Sâlim Efendi, *a.g.e.*, s. 611; Erdem, Sadık, *Râmiz ve Âdâb-ı Zuraîfâ'sı*, Ankara 1994, s. 263-264; Tuman, Mehmet Nâil, *Tuhfe-i Nâilî* (haz. Cemal Kurnaz ve Mustafa Tatçı), Ankara 2001, II, 897 (3721); İpekten, Haluk v.dğr., *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, Ankara 1988, s. 274.

Mâil Ahmed Efendi bu şiirlerde Feyzullah Efendi'yi "Cömertlik Hakanı" olarak niteler; onun fakirlerin yanına uğrayarak onları gözettiğini söyler. Huzuruna gelip gidenlerin eksik olmadığını belirtir ve kendisi de gidip onun ayağını öpmek ister. "Niçin bir kimse kendi kulluğunu ve sıkıntılı durumunu arzetmez? Adaletin elbisesi vardır." diyerek, Feyzullah Efendi'nin yanına gidip kulluğunu ve sıkıntısını arzeden kişiye onun yardımcı olacağını söyler. Çünkü "Kadri yüce felek, şeriatın arzusu Feyzullah Efendi'nin kapısının eşliğinde secde etmekten utanmaz. Onun zamanında devlet sarayının her gün üç yüz altmış neşeli ziyaretçisi olur." der.

Mâil Efendi'ye göre arştan ferşe kadar herkes Feyzullah Efendi'yi arzulamakta, onu istemektedir; çünkü onun şeriat meclisine gelen hiçbir kimse üzülmaz. Onun zamanında fakirlik, yokluk âleminde hapsolmuştur. Onun hurma ağacı gibi şerefli zatı nimetler bağışlamaktadır. Onun cömertlik bahçelerinde son derece güzel bir bahar vardır. Onun taze gül dalı gibi olan şerefli zatı Allah vergisidir. Onun gönül alan fidan gibi boyunda çiçekler vardır. Akıllılar, nâkiller, raviler, mütercimler ve görüş sahibi olan kişiler, onun huzurunda ders okumakla tanınmışlardır.

Mâil Efendi, "Kişinin Ebû Cehil gibi yüzlerce düşmanı da olsa, Allah'a yemin olsun ki Feyzullah Efendi gibi bir dostu olunca, üzülmaz." Çünkü "Onun letafet bahçelerinde, büyüklerin havuzlarının yanında, yüce Tuba ağacının altında ırmağı vardır." der. Mâil Efendi'nin hastalığına çare Feyzullah Efendi'dir; çünkü onun eli yed-i beyzâ gibidir.

Mâil Efendi, Feyzullah Efendi ile görüşmek için altı aylık yol katetmiştir. O, Feyzullah Efendi'den yardım ister. Artık Anadolu'da huzur içinde yaşamayı arzu etmektedir. Çünkü gönlü yabancıların sert ve kötü davranışından dolayı kırgındır.

Mâil Efendi, Feyzullah Efendi'ye yazdığı ilk gazelinde yaşadığı mekândan söz ederken kulübesinin harabe gibi yıkılmakta olduğunu; her şeyin orada tecelli ettiğini; eğer Feyzullah Efendi âlemi gezmek veya dolaşmak isterse, ona kendi gönül halvetinin yeterli olacağını; temiz kalplilik ve aç gözlülüğün bir arada bulunamayacağını dile getirir. Feyzullah Efendi'den yardım ister ve "Ömür gemisi yokluk girdabına düşüp çerçöpten tokat yese buna şaşılmaz." der. Mâilî, alçak feleğin minnetini çekmez; çünkü velinimetini Feyzullah Efendi'nin lütuf gölgesi ona yetmektedir.

Mâil Efendi, ikinci gazelinde Feyzullah Efendi'nin yüzünü tasvir eder ve onun kırışmış alnundaki terinin güzellik olarak yeterli olacağını; kaşının mukarnas³ olduğunu ve mihraba benzediğini; dört kirpiği ile iki kaşı ve iki dudağındaki çizginin, altı yönden dünyaya hâkim olması için yeterli olduğunu söyler. Bu arada kendisini sahile benzetir ve "Sahilin kulağı, ezelde inciye lâıyk olmadığı için, deniz dalgasından gelen hediye onun için çerçöptür." diyerek memduhundan gelen hediyenin değerini bilemediğini anlatır. Mâil Efendi yaşlanmış, beli bükülmüştür; ancak memduhunun başışlamış olduğu atlas elbiseyi giyince genç delikanlı gibi olmuştur. Ona göre insanların arasındaki bağların güçlenmesinde zenginlik önemli değildir.

Mâil Efendi, sözü ünlü şâir Kâmî'ye getirerek kendi şiiriyle övünür ve velinimetim dediği Feyzullah Efendi'ye yazdığı gazelin matlânının bu övücü ifade etmek için yeterli olacağını söyler. Hiçbir şâirin onun benzerini yazamayacağını iddia eder. Son olarak "O âlicenabın dergâhında feleğin boyu tazim için eğildiği sürece onun hanedanı, yüce Allah'ın koruması altında kıyamete kadar hep mamur ve daim olsun." diyerek memduhuna dua eder ve şiirini tamamlar.

MANZUMELERİN TÜRKÇE ÇEVİRİSİ

1. Kaside⁴

Baht elinin çok güzel bir avı vardır; gamlı gözbebeğinin (çok güzel) bir sevgilisi vardır.

Benim kutlu talihimin merkezi yerinden kumıldamıyor; yörüngesi olan, bir (kez bile buradan) geçmez.

Ne oldu feleğin aynasına ki göstermedi? Yoksa rakibin tırnaklarından tozlandı mı?

Göz, vatan kalıntılarından uzak kaldığı için kan ağlıyor. Rintler gibi (beni) ayıplama; (çünkü onda) nar suyu vardır.

Ey gönül! Git, cömertlik Hakan'ın ayağını öp; çünkü çevredeki fakirlerin yanına uğrar o.

³ Kubbe biçiminde olan; işlemeli, nakışlı ve rengârenk olan; merdiven şeklinde dereceleri olan kubbe.

⁴ *Mecmûatü Medâihi Şeyhülislâm*, Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi, nr. 2843, vr. 84a-86a.

Çok menzilli eğlence yolunda (gidip gelenler) eksilmez. Yakîn vadisinin her kapısında bir minare vardır.

Niçin bir kimse kendi kulluğunu ve sıkıntılı durumunu arzetmez? Adaletin elbisesi vardır.

Her ne kadar elim sanat becerilerinden yoksun ise de gözümün kendi dilencisine hediyesi vardır.

Ölü eğer bir İsa nefeslinin yanına gelirse, can bağıslayan temizlik bekler, sadece evet değil.

Kadri yüce felek, şeriatın arzusu (memduhun) kapısının eşiğinde secde etmekten utanmaz.

Onun zamanında devlet sarayının her gün üç yüz altmış neşeli ziyaretçisi vardır.

Arştan ferşe kadar (herkes) seni arzulamakta, seni istemektedir. Ne mutlu şeriatından seçkin dostları olan kişiye!

Senin yüce şeriat meclisine -ki sağlam (ve daim) olsun- gelen hiçbir kimse üzülmez.

Onun bu fazilet meclisinden habersiz olanlar, onun yüzlerce bekçisi olduğunu iddia ettiler.

Fakirlik yokluk âleminde hapsolmuştur, niçin? Çünkü senin hurma ağacı gibi şerefli zatın ürünler bağıslamaktadır.

Bütün zahmet verenlerin sonbahar gibi olan elemine karşın, senin cömertlik bahçelerinde son derece güzel bir bahar vardır.

Senin taze gül dalı gibi olan şerefli zatın Tanrı vergisidir; senin gönül alan fidan gibi boyunda çiçekler vardır.

Senin görkemli kucağında bulduğum mana çocuğunun, barekallah, güzel bir meziyeti vardır.

Cömertliğin en uzun gecesinin karanlığından ne gam benim ruhuma? Çünkü ezeli yazgıda gündüz ışığı (gibi aydınlığı) vardır.

Kötü düşünmeden birkaç kıvılcımı olsa da, edepsizden dolayı izzet eteğine bir şey olmaz.

Akıllılar ve nâkiller⁵, ihtiyar sahibi olan herkes, senin huzurunda ders okumakla tanınmışlardır.

Baş ağrıtmaktaki maksadım belayı uzaklaştırmaktır. Düşüm çözen bakış her zaman etkilidir.

⁵ Nâkil: Hadis rivayet eden, râvi; haber veren; istinsah eden, müstensih; mütercim.

Ebû Cehil gibi yüzlerce düşmanım da olsa benim, Allah'a yemin olsun, senin gibi bir dostum olunca, üzülmem.

Letafet bahçelerinde, büyüklerin havuzlarının yanında, yüce Tuba ağacının altında ırmağı vardır.

Benim hastalığının zehir gibi olan ilacı için, onun yüce bağıyla (cennette) dört (ırmak) vardır.

Emel dünyasının Hızır gibi olan deniz damlalarının, zerre gibi, senin yed-i beyzandan yağmuru vardır.

Ümit ederim ki mağaradaki biat medresesine tamah, naz ve işveyle ortaya çıkmaz.

Bu duacı altı aylık yolu katettiği için, mükâfat olarak sana kavuşmak ister.

Anadolu'da huzur içinde oturayım; çünkü gönül yabancıların sert davranışından dolayı üzgündür.

Mâili, senin cömertlik zamanında Anadolu'nun merkezinde ikamet etse ne olur ki!

2. Gazel⁶

Kulübemin harabeliği süs olarak yeter ona; onun tavanı harap durumda da olsa güzeldir.

Arştan ferşe kadar (her şey) bu (gönül) otağında tecelli etmekte; (sen) âlemi dolaşmak istersen; gönül halveti kâfidir.

Temiz kalplilik ve açgözlülük bir arada bulunmaz; sin (harfi) kavisli oldu mu dişleri kökünden sökülür.

Ömür gemisi yokluk girdabına düşünce, çerçöpten tokat yerse, acayip olmaz.

Mâilî! Alçak feleğin minnetini çekmem; velinimetimin lütuf gölgesi yeter bana.

3. Gazel⁷

Kırışmış alnının teri güzellik olarak yeter; senin kemer gibi kaşın mukarnas⁸ mihraptır.

Senin dört kibriğin, iki kaşın ve iki dudağının çizgisi, senin altı yönden dünyaya hâkim olmana uygundur.

⁶ Mecmûatü Medâihi Şeyhülislâm, vr. 98a.

⁷ Mecmûatü Medâihi Şeyhülislâm, vr. 98b.

⁸ Kubbe biçiminde, işlemeli, nakışlı ve rengârenk olan; merdiven şeklinde dereceleri olan kubbe.

Sahilin kulağı, ezelde inciye layık olmadığı için, deniz dalgasından gelen (hediyeye) yeşil yaprak onun için çerçöptür.

Yaşlının süsü, feleğin eğri ve uyumsuz durumlarındandır; çünkü eğilmiş böyle bir boy atlasla (süslenmiş)tir.

Bağların genişletilmesinde zenginlik önemli değildir; her dairenin merkez noktası kimsesizdir.

Mâilî'ye şâirlik övüncü olarak, ey Kâmî⁹, onun gazelinin temiz matlai yeter.

Nasil gazel? Velinimete özgü bir cömertliktir; çünkü Mâilî de olsa, dilsiz olur, söyleyemez.

Parmağınla işaret et de bir gazel yazsın; onun benzerini yazmada bütün söz ehli iflas eder.

O âlicenabın dergâhının durağında feleğin boyu tazim için eğildiği sürece, Hanedanı Hak azze ve celle'nin koruması altında kıyamete kadar hep mamur ve daim olsun.

ŞİİRLERİN FARŞÇA METNİ

۱- قصیده^{۱۰}

رمل مئمن مخبون مقطوع : فاعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن

مردم دیدۀ غمدیده نگاری دارد	بازوی بخت عجب شوخ شکاری دارد
نکنند رهگذری هرکه مداری دارد	مرکز طالع سعدم نه ز جامی جنبد
مگر از سمّ رقیبانه غباری دارد؟	چه شد آیینۀ دوران که نماینده نشد؟
عیبِ رندانه مکن آبِ اناری دارد	دیده خون ریزدی از دوری آثارِ وطن
چو بر اکنافِ فقیرانه گذاری دارد	برو ای دل به قدمبوسی خاقانِ کرم

⁹ Kâmî: Adı Mehmed'dir. 1059 (1649) yılında Edirne'de dünyaya gelmiştir. Şeyh İbrahim Gülşenî'nin oğlu ve Manisalı Semerci Dede'nin torunudur. Mısır kadısıdır. 1136/1723 yılı Zilkade ayında vefat etmiştir. Üsküdar'da Karacaahmed Türbesi karşısında medfundur. Türkçe, Farsça ve Arapça şiirlerinden oluşan Divanı vardır (Değirmençay, Veyis, *Farsça Şiir Söyleyen Osmanlı Şairleri*, Erzurum 2013, s. 400).

^{۱۰} مجموعه مدائح شیخ الاسلام فیض الله افندی، نسخه خطی به شماره ۲۸۴۳ اسعد افندی کتابخانه سلیمانیه،

هر در وادی ایقان مناری دارد
 که چرا کس نکند عدل دثاری دارد
 دیده‌ام بر نره خویش نثاری دارد
 طمع نزهت جان‌بخش نه آری دارد
 فلک عالیة القدر نه عاری دارد
 سیصد و شصت طرب‌ساز زواری دارد
 چه خوش^{۱۱} آن کس که ز ناموس حواری دارد
 نشود غمزده هرکس که گذاری دارد
 مدعی گشت که صد مرحله‌داری دارد
 نخل ذات شرف لطف ثماری دارد
 به جنان کرمت طرفه بهاری دارد
 به نهال قد دلجوی زهاری دارد
 بارک الله عجایب سرشاری دارد
 که به تقدیر ازل نور نهاری دارد
 گر از اندیشه بد چند شراری دارد
 عقلا و نقلا هر که مهاری دارد
 نظر عقده‌گشا اکسره (؟) ساری دارد
 غم ندارم به خدایی چو تو یاری دارد
 ته طوبای معلّا جویباری دارد
 به سماحت گرامیش چهاری دارد
 ذره‌وار از ید بیضات بیاری دارد
 طمع مدرسه بیعت غاری دارد
 به مکافات فزون مدّ مجاری دارد
 که دل از شدة اعجام فکاری دارد
 مائلی در وسط روم قراری دارد

نشود کم ز طریق طرب مرحله‌باز
 عرض احوال عبودیت و دلتنگی خود
 دست ار خالی ز مقدور کمالات هنر
 مرده گر پیش مسیحانفسی می‌آید
 ز سجد در دروازه ناموس امل
 قبه دولت عهدش به مرور ایام
 عرش تا فرش گره‌بند تمنای تواند
 مجلس شرع شریف که مؤید بادا
 فرق جهل از این بزم‌سرای فضلش
 فقر در کتم عدم سلسله‌بند است و چرا
 به خزان الم جمله مزاحم‌هایی
 گلبن تازه ذات شرفت یزدانی
 طفل معنی که در آغوش جلالت یابم
 چه غم از ظلمت یلدای کرم روح مرا؟
 دامن عز متغیر نشود از گستاخ
 در رکابت به سبق‌خوانی معروف شده
 غرض از موجب تصدیع بلاگردانم
 گر ابوجهل صفت، دشمن من صد باشد
 در ریاضین لطافت به حوایض مهان
 داروی سمیه‌آسای سقیمی مرا
 رشحات یم خضرانه گردون امل
 دارم امید که از عشوه نمایان نشود
 چو طی مرحله شش مهه کرد این داعی
 غایت امنیه در روم سکونت یابم
 چه شود گر به زمان کرم اندازه تو

^{۱۱} خوش : در اصل این کلمه وجود ندارد.

۲- غزل^{۱۲}

رمل مثنیٰ مخبون مقطوع: فاعلاتن فعلاتن فعلتن فعلتن

سقفش از بسکه شکسته است مقرنس باشد	کلبه ام زینت ویرانگیش بس باشد
سیر عالم طلبی خلوت دل بس باشد	عرش تا فرش درین پرده سرا جلوه گرند
قلع دندانہ کند سین کہ مقوس باشد	سینه صافی و طمع جمع نگرده باهم
عجیبی نیست اگر لطمه خور خس باشد	کشتی عمر چو افتاد به گرداب فنا
سایه لطف ولی النعمم بس باشد	مائلی من نکشم منت گردون دنی

۳- غزل^{۱۳}

رمل مثنیٰ مخبون مقطوع: فاعلاتن فعلاتن فعلتن فعلتن

طاق ابروی تو محراب مقرنس باشد	عرق چین جبینت به حسن بس باشد
به جهانگیری تو وفق مسدس باشد	چار مژگان و دو ابرو و دو خط لب تو
برگ سبزش ز کف موجہ یم خس باشد	گوش ساحل چو نه شایان گهر بود ازل
کہ چنین قامت خم گشته به اطلس باشد	زینت پیر ز اوضاع کج افلاکست
نقطه مرکز هر ^{۱۴} دائره بی کس باشد	ثروتی نیست به توسیع علایق هرگز
کامیا مطلع پاک غزلش بس باشد	مائلی را به مباحات سخن پردازی
کہ اگر مائل گویائی احرص باشد	چه غزل مکرم محض ولی النعمست
به نظیرش همه اهل سخن افلس باشد	بده انگشت اشارت غزلی پردازد
قامت چرخ به تعظیم مقوس باشد	تا کہ در موقف آن درگه عالی حضرت
تا قیامت همه معمور و مؤسس باشد	خاندانش به نگهداری حق عز و جل

^{۱۲} مجموعه مدائح شیخ الاسلام فیض الله افندی، ورق ۹۸. آ.

^{۱۳} م مجموعه مدائح شیخ الاسلام فیض الله افندی، ورق ۹۸. ب.

^{۱۴} نقطه مرکز هر : در مرکز

KAYNAKLAR

- Değirmençay, Veyis, *Farsça Arûz ve Kafiye*, Erzurum 2012.
- , *Farsça Şiir Söyleyen Osmanlı Şairleri*, Erzurum 2013.
- İpekten, Haluk v.dğr., *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, Ankara 1988.
- Mecmûatü Medâihi Şeyhülislâm*, Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi 2843 Numaralı Yazma.
- Mehmet Serhan Tayşi, "Feyzullah Efendi, Seyyid", *DİA*, İstanbul 1995, XII, 527-528.
- Mustafa Safâyî Efendi, *Tezkire-i Safâyî* (haz. Pervin Çapan), Ankara 2005.
- Sâlim Efendi, *Tezkiretü'ş-şu'arâ* (haz. Adnan İnce), Ankara 2005.
- Şeyhî Mehmed Efendi, *Şakâik-i Nu'mâniye ve Zeylleri, Vakâyi'u'l-fudalâ II-III* (haz. Abdülkadir Özcan), İstanbul 1989.
- Tuman, Mehmet Nâil, *Tuhfe-i Nâilî I-II* (haz. Cemal Kurnaz ve Mustafa Tatçı), Ankara 2001.
- www.loghatnaameh.org